

Inspektion av Polismyndigheten i Skåne län, arresten i Malmö, den 22 januari 2013

Inledning

På uppdrag av justitieombudsmannen Hans-Gunnar Axberger genomförde biträdande enhetschefen Gunilla Bergerén, tillsammans med föredragandena Elisabeth Sjöblom och Lars Olsson, den 22 januari 2013 en förannmäld inspektion av polisens arrestlokaler i Malmö. Parallellt med inspektionen genomfördes också en inspektion av Kriminalvården, häktet Malmö (dnr 317-2013).

Inspektionen är en del av JO:s uppdrag att fullgöra de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan (national preventive mechanism, NPM) enligt det fakultativa (frivilliga) protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Inspektionens genomförande

Inspektionen inleddes med att JO:s medarbetare togs emot av biträdande chefen för kriminaljurssektionen/arrestföreståndaren Kennie Kullander och vikarierande arrestföreståndaren Jan Wikhall. Därefter förevisades arrestlokalerna. Inspektionen avslutades med en sammanfattande genomgång med Kennie Kullander.

lakttagelser m.m. under inspektionen

Organisation m.m.

Från polismyndighetens sida anfördes sammanfattningsvis följande. Arresten i Malmö, Davidshall, togs i drift 1934 och har 26 anhållnings- och 13 tillnyktrings-celler. Under 2011 skrevs ungefär 10 000 frihetsberövade in i arresten. Personer frihetsberövade av Tullverket förs också till arresten. Det är polisen som ansvarar för tillsynen av dessa. Ingen dubbelbeläggning av celler förekommer. Bemanningen utgörs av totalt 36 arrestvakter, anställda av myndigheten, som genomgått en kortare arrestutbildning. Ensamarbete förekommer inte och man är alltid två när en celldörr öppnas och vid persontransporter i hissar etc. Arrestvakterna är obehäpnade men bär larm. De har utbildning i handhavande av den vita gummibatongen. Vid inspektionstillfället fanns bl.a. fyra vita gummibatonger i personalens uppehållsrum.

Tillnyktringsenhet saknas i Malmö. Vid platsbrist i arresten körs berusade personer till arresten i Lund. Det förekommer även att berusade personer körs hem av polisen om detta bedöms som lämpligt.

Lokalerna är slitna trots omfattande reparationer genom åren. En ny arrestavdelning, med ungefär 100 platser, är under uppbyggnad och driftstarten är beräknad till årsskiftet 2014/2015. Verksamheten i Davidshall kommer då att avvecklas. Den nya arresten kommer att vara lokaliserad vid Rättscentrum i Malmö.

Arrestlokalerna har under 2012 inspekterats av myndigheten själv och vid två tillfällen besökts av Barnombudsmannen. År 2011 avled en person omhändertagen enligt lagen (1976:551) om omhändertagande av berusade personer m.m. (LOB). Sammantaget rapporterades sju självmordsförsök i arresten under 2011 och 2012.

Celler och andra utrymmen

Arrestlokalerna är fördelade på tre våningsplan. På våningsplan ett finns bland annat arrestintaget dit frihetsberövade förs för inskrivning efter förmansprövning av stationsbefälet. Män avvisiteras i arrestintaget. Kvinnor får ta av sig ytterplagg, skor etc. i arrestintaget medan underplagg tas av på toaletten i närvaro av kvinnlig personal. Kläder och tofflor tillhandahålls. Arrestintaget saknar kameraövervakning.

Samtliga tillnyktringsceller finns på första våningsplanet. Personer gripna för brott kan, innan placering i anhållningscell, tillfälligtvis placeras i tillnyktringscell i avvaktan på beslut om anhållande eller frigivande. Utrustningen i en tillnyktringscell består av en galonmadrass och ett fönster med betongglas. Vattenautomat saknas. Normalt sker tillsynen genom luckan i celldörren. Dusch och toaletter finns i korridorerna. Cellerna gav ett slitet intryck med klotter på väggarna.

Det finns även tre så kallade gallerceller som främst används för gripna ungdomar mellan 15 och 18 år. Celldörrarna är försedda med galler och plexiglasskiva vilket möjliggör för intagna att se ut i korridoren. Intagna som av särskilda skäl är i behov av extra tillsyn, t.ex. suicidala personer och omhändertagna enligt polislagen (1984:387), placeras också i dessa celler. Även personer som hämtats till förhör kan placeras i gallercell. Utrustningen i en gallercell består av en väggfast bänk. Vid behov bäddar man på golvet med en galonmadrass.

I ett omklädningsrum finns ett antal sköldar. Vid farliga situationer tillkallas polisens piketgrupp. På våningsplan ett finns även tre förhörssrum samt hissar till övriga våningsplan.

På våningsplan två finns elva anhållningsceller, fyra förhörssrum och ett rum för samtal med advokat. Utrustningen i anhållningscellerna består av en väggfast säng med galonmadrass, kudde, bord och bänk. Sängkläder av papper tillhandahålls. Det finns ett fönster med betongglas. Tre toaletter och två duschar finns i korridoren. Anhållna tilldelas tandborste. Andra hygienartiklar som hudkräm och bindor finns

att tillgå. Böcker och tidningar tillhandahålls. Vid inspektionstillfället påträffades en vit gummibatong i ett linneskåp.

På våningsplan två är samtliga elva anhållningsceller utrustade med övervakningskamera. Övervakningen sker via tv-monitor i vaktrummet på våningsplan ett. Kameraövervakning används när labila personer, oftast med psykiska besvär och i behov av ständig tillsyn, sätts in i cell. Den intagne informeras om att kameran är på. Endast två celler kan övervakas samtidigt via kamera. Kameraövervakningen sker i realtid och inspelningsmöjligheter saknas.

På våningsplan tre finns 13 anhållningsceller varav fyra används främst för kvinnor och yngre intagna (K-celler). Utrustningen i en K-cell är identisk med övriga anhållningsceller. Det finns ett fönster med frostat glas och dagsljusinsläpp. Cellerna på detta våningsplan är inte utrustade med kamera. Vid inspektionstillfället fanns klotter skrivet med blod eller avföring på väggen i en av K-cellerna. Cellen gav även ett för övrigt smutsigt intryck. Enligt vad som framfördes vid inspektionstillfället ska varje cell städas efter att den intagne lämnat cellen. Två toaletter och två duschar finns i korridoren.

Personer omhändertagna enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM) placeras i låst anhållningscell i avvaktan på transport till LVM-hem. Det är dock inte särskilt vanligt förekommande att dessa förs till arresten. Förvarstagna utläningar körs i regel direkt till häkte eller Migrationsverkets förvar. Det händer även att förvarstagna utläningar placerats i arresten under några timmar i avvaktan på vidare transport. Det saknas ett särskilt rum för placering av LVM-omhändertagna eller förvarstagna utläningar i arresten.

Det finns elva rastgårdar av varierande storlek på våningsplan fem. Samtliga rastgårdar är utrustade med skyl mot nederbörd medan resten är gallerförsedd. Rastgårdarna gav ett ljust och luftigt intryck. Rökning är inte tillåten på rastgården för intagna under 18 år. Jacka och skor tillhandahålls för vistelse på rastgård. Vid samtal med personal framkom att anhållna informeras om tillgången till rastgård.

Maten tas in från Samhalls restaurangkök, fryst mat finns att tillgå vid behov.

JO:s personal intervjuade fem intagna som samtliga var anhållna. Flera av dessa uppgav att de inte hade fått information om duschmöjlighet, hygienartiklar, tillgång till rastgård eller att det fanns tidningar och böcker. En intagen uppgav att cellen var smutsig. Två intagna framförde att de uppfattade personalen som negativt inställd och fördömande i sitt bemötande av dem. Det framkom även vid samtal med personal att intagna förlöjligas och att det finns en jargong bland delar av personalen som inte är acceptabel.

Information

I denna del antecknas inledningsvis följande. Enligt 2 § häktesförordningen (2010:2011) ska varje intagen i anslutning till att han eller hon tas in i en förvaringslokal informeras om verkställighetens innebörd på ett språk som han eller hon

förstår. Sådan information ska också lämnas vid andra tillfällen så snart det finns anledning till det.

Rikspolisstyrelsen har tillsammans med Riksåklagaren tagit fram ett informationsblad, på 43 olika språk, med information om intagnas rättigheter i samband med frihetsberövandet. Informationsbladet finns tillgängligt för samtliga polismyndigheter.

Vid inspektionstillfället var det oklart om informationsbladet delas ut. Vid den inledande genomgången framkom det att intagna får läsa informationsbladet i samband med avvisiteringen i arrestintaget. Arrestpersonal framförde att informationsbladet delas ut till intagna och att de får med sig bladet in i cellen. Tre intagna uppgav att de inte fått någon information om sina rättigheter, varken skriftlig eller muntlig.

Underrättelse till anhöriga

Anhöriga underrättas om den frihetsberövade begär detta och det kan ske utan men för utredningen (jfr 24 kap. 21 a § rättegångsbalken). Det är stationsbefälet eller den som delegerats uppgiften som kontaktar anhöriga. Att så har skett noteras i akten. När ungdomar mellan 15 och 18 år frihetsberövats kontaktas vårdnadshavaren och socialtjänsten av stationsbefälet eller utredaren. Ungdomar får vänta i arrestintaget i avvaktan på vårdnadshavare eller socialtjänst. En intagen uppgav att hon upprepade gånger bett personalen att underrätta hennes mor om frihetsberövandet. Vid tillfället var modern barnvakt åt hennes son och hon förväntades hämta sonen kl. 13.00. Det kom att dröja fram till kl. 20.00 innan modern underrättades.

Hälso- och sjukvård

En läkare besöker arresten dagligen och har kontakt med intagna. Läkaren utfärdar recept, kontrollerar medhavda läkemedel och fördelar läkemedel i dosetter. Det är arrestvakterna som delar ut läkemedel efter läkarens ordination. Om läkaren inte är på plats är det stationsbefälet som beslutar om en intagen ska föras till sjukhus. Eftersom behov finns av sjuksköterska i arresten har myndigheten påbörjat upphandling av sådan tjänst.

Avslutande genomgång

JO:s medarbetare redogjorde för vad som kommit fram under inspektionen.

Från polisens sida anfördes bland annat följande. Vissa celler är endast cirka sex kvadratmeter stora och Kennie Kullander kan inte svara på om dispens beviljats av Rikspolisstyrelsen. Vad avser den smutsiga K-cellen har städarna tillgång till högtryckstvätt och städningen ska fungera. Vidare har en utbildningsinsats nyligen genomförts i polisområdet om polisens underrättelseskyldighet vid frihetsberövanden.

Vid protokollet

Elisabeth Sjöblom

Justeras

Gunilla Bergerén

Jag har tagit del av protokollet.

Med anledning av vad som redovisas i protokollet rörande uppgifter om förlöjligande av intagna och en oacceptabel jargong, vill jag påminna polisen om vikten av att upprätthålla sin värdegrund och nolltolerans mot kränkande yttranden och beteenden.

Vad som i övrigt har framkommit föranleder för närvarande inte något särskilt uttalande eller någon åtgärd från min sida.

Elisabet Fura